

GREETJE VAN DEN BERG

Nachtgedachten

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

Er staat een schrale oostenwind die zijn ogen laat tranen terwijl Yannick Bergsma verdwaasd vanaf de universiteit naar het station van Groningen fietst. Af en toe veegt hij ongeduldig over zijn wangen met de rug van zijn hand. Met diezelfde hand houdt hij nog steeds zijn mobiele telefoon omklemd. Hij fietst als een razende alsof hij de woorden van zijn vriendin Lia wil ontvluchten, die ze even daarvoor door die telefoon heeft gesproken. Hij raakt ze niet kwijt.

Eerst begreep hij het niet. Hij begreep niet waarom ze hem belde terwijl hij met een docent had afgesproken. De afspraak was al moeizaam genoeg tot stand gekomen. Hij overwoog om haar oproep te negeren. De docent keek misnoegd toen hij na een verontschuldiging toch op het groene knopje drukte. Hij vergat zijn verlegenheid met de situatie toen Lia's dringende woorden in zijn oor klonken: 'Yannick, je moet zo snel mogelijk naar

huis komen.’ Dat zei ze.

‘Naar huis?’ Hij had haar niet begrepen. ‘Waarom naar huis?’ vroeg hij, en langzaam raakte hij doordrongen van het besef dat er iets ergs moest zijn gebeurd. Een auto toetert als hij zomaar een kruispunt oversteekt. Hij merkt het niet. Automatisch legt hij de weg verder af die hij de afgelopen jaren ontelbare malen heeft gefietst.

‘Ik wil het je nu niet zeggen.’ De stem van Lia klonk vreemd. ‘Kom nu maar zo snel mogelijk naar huis. Ik haal je van het station. Hoe laat denk je ongeveer in Zwartburg te zijn als je nu zo snel mogelijk vertrekt?’

Juist die woorden hadden hem de waarheid verteld. ‘Ze is dood, hè?’

‘Yannick, toe...’

‘Mijn moeder is dood,’ had hij gezegd. ‘Vertel het me nou maar gewoon. Ik wist toch dat het eraan zat te komen.’

‘Vanmorgen heeft de verpleegkundige haar in bed gevonden,’ beaamde Lia en ze had daarna gezegd dat hij haar moest bellen als hij in de trein zat, zodat ze op tijd bij het station zou staan. De docent had nu alle begrip. Yannick kreeg een hand en condoleances. Het ging allemaal langs hem heen. ‘Het is voorbij’.

Die woorden zetten zich vast in zijn hersens, blijven resoneren op de bewegingen van zijn voeten. ‘Het is voorbij’! Hij wil eigenlijk niet dat Lia hem van het station haalt. Hij wil niet in de trein zitten. Hij wil eindeloos blijven fietsen en steeds die woorden horen: ‘Het is voorbij’.

Nooit meer die verwarring, die afkeer, schaamte en woede over de dingen die ze doet of juist niet doet. Nooit meer teleurstelling. Nooit meer...

Het is voorbij, er is niets meer aan te doen. Als hij zijn fiets in een rek wringt, dringt het tot hem door dat hij niet langer opluchting voelt. Opnieuw wrijft hij de tranen van zijn wangen, steekt dan de mobiel in zijn broekzak en legt zijn fiets aan de ketting. ‘Voorbij’, maar hij weet niet meer wat hij voelt. Misschien is het vooral leegte.

Die leegte blijft hem de volgende dagen vergezellen en is er ook als hij vijf dagen later naast het graf staat, terwijl zijn adem wolkjes vormt. Zijn blonde haar piept onder het zwarte mutsje vandaan dat hij vanmorgen op aanraden van Lia heeft opgezet. In de zakken van zijn zwarte jopper balt hij zijn handen tot

vuisten. Lia probeert zijn blik te vangen, maar hij kijkt naar de kist die langzaam in het graf afdaalt. Rondom liggen bloemstukken en rouwkransen in verschillende kleuren. ‘Bodil hield van vrolijke kleuren,’ had er onder aan de advertentie gestaan. Daarom draagt hij onder al dat zwart een kobaltblauw overhemd. ‘Je moeder vond je dat zo mooi staan,’ wist Lia te melden toen hij zich vanmorgen wilde omkleden. Hij had haar niet tegengesproken.

De arm van Lia ligt door de zijne, af en toe voelt hij een lichte druk, maar hij reageert niet. Hij blijft kijken naar die bewegende kist, naar de bloemen op de donkere aarde, naar de stevige schoenen van tante Aitsje die zich een plek naast zijn vader heeft veroverd. Ze is zijn enige zus en werpt zich in deze moeilijke dagen op als zijn steun en toeverlaat. Zijn moeder had een gruwelijke hekel aan haar enige schoonzus.

Er heerst stilte, alleen het zachte kreunen van het mechaniek dat de kist laat dalen is hoorbaar. Yannick klemt zijn lippen op elkaar. Nog even volhouden, dan is het echt voorbij. Hij kijkt niet langer naar de kist, maar heft zijn gezicht naar de grijze hemel die ineens een streep zonlicht doorlaat. De streep kruipt

over de mensen, de bloemen, in de richting van het diepe gat. Als de kist met een doffe bons de bodem heeft bereikt, is er een kort moment waarop het licht tot in het graf reikt. Dan sluit de hemel zich weer tot een egaal grijs. Hij kijkt naar Lia, maar ze heeft haar blik nu naar beneden gericht, terwijl haar mond het onzevader bidt, in navolging van de predikant die de dienst heeft geleid. Zijn blik rust even op zijn zus Felia, die dicht tegen haar verloofde Simon staat. Vol overgave bidt ook zij de bekende woorden mee, net zoals zijn vader, net zoals tante Aitsje.

Rondom hem murmelen monden, warme adem dampt in de kille novembermiddag naar boven. Dan houdt hij het ineens niet meer uit. Als het 'Amen' als uit één mond rond het graf klinkt, is Yannick verdwenen tussen de graven door, op weg naar de uitgang van de begraafplaats.

Was er wel ooit een tijd geweest dat zijn moeder niet dronk? Yannick leunt tegen een oude eik die bijna tegen de kleine aula van de begraafplaats steunt. Vanaf de begraafplaats hoort hij nog vaag de stem van de predikant, maar hij kan diens woorden niet verstaan.

Ja, die tijd was er wel geweest, maar die was behoorlijk naar de achtergrond geraakt. In zijn beleving had hij zich altijd voor haar geschaamd. In zijn jeugd nam hij geen vriendjes mee naar huis, bang als hij was voor hoe hij haar zou aantreffen. Ze kon laveloos op de bank hangen, maar erger was nog haar opgeklopte vrolijkheid als ze haar uiterste best deed om niet te laten merken dat ze gedronken had. De manier waarop ze over haar woorden struikelde, hoe ze de thee in kopjes schonk en de helft ernaast goot. Op deze plek herinnert hij zich die intense schaamte als ze veel te hard lachte. Hij weet nog hoe zijn vriendjes met grote ogen keken. Daarom nam hij al heel snel niemand meer mee naar huis.

Dat was wat hij zijn moeder kwalijk nam. Haar gedrag bracht hem eenzaamheid.

Volgens Lia moest hij ook rekening houden met de achtergronden van zijn moeder. Ze had een moeilijke jeugd gehad. Haar vader dronk, was zelfs agressief geweest naar haar moeder toe. Lia probeerde altijd het goede in een mens te zien. Zij had het steeds voor zijn moeder opgenomen, maar Lia had zich nooit zo hoeven te schamen.

Er zijn voetstappen hoorbaar over het

grindpad dat naar het grote toegangshek van de begraafplaats loopt. Hij draait zich een kwartslag om zodat hij achter de stam van de boom niet direct zichtbaar is.

Zijn vader probeerde het gedrag van zijn moeder ook goed te praten, om het over zijn zus Felia maar niet te hebben. Hij begreep Felia niet. Misschien had zij nog wel meer onder het gedrag van haar moeder geleden dan hij, maar ze wees hem altijd terecht als hij iets negatiefs over haar zei.

Voetstappen gaan voorbij, auto's starten, stemvolume zwelt aan. Soms wordt er al gelachen. Hij ontmoet blikken die hem nieuwsgierig, maar ook afkeurend opnemen.

Niemand lijkt te begrijpen wat de alcoholverslaving van zijn moeder bij hem heeft aangericht. Hij moet vergeven en vergeten. Alsof het zo eenvoudig is.

Het is voorbij, maar niet vergeten. Nooit meer zal hij zich voor haar hoeven te schamen. Hij zal haar schuldbewuste gezicht niet meer zien, de woorden waarover ze haar tong breekt niet meer horen. Maar hij zal het niet kunnen vergeten, zijn pijn en eenzaamheid zullen met regelmaat de kop opsteken.

‘Yannick, wat was dat nou voor achterlijke

actie?’ Lia’s stem klinkt hoog van verontwaardiging. ‘Dat doe je toch niet? Weglopen tijdens het gebed? Kun je dan zo’n heel klein beetje respect zelfs niet opbrengen?’

Haar kleine hand ligt verbazingwekkend vast om zijn bovenarm. Een eindje verderop loopt zijn vader voorbij zonder hem een blik waardig te keuren. Felia en Simon doen ook alsof hij lucht is en tante Aitsje kijkt bepaald verontwaardigd zijn richting uit.

‘Respect? Ik zou respect moeten hebben?’ zegt hij ingehouden. ‘Zij heeft geen greintje respect verdiend.’ Zijn vinger wijst in de richting van de begraafplaats. ‘Wat die anderen doen, interesseert me niet, maar ik heb helemaal geen zin om nog eens te gaan koffiedrinken met mensen die er geen moer van begrijpen hoe het is om de zoon van een alcoholverslaafde te zijn. Ik heb lang genoeg gehuicheld. Laat anderen maar doen alsof ze verdrietig zijn, ik weiger het spel nog langer mee te spelen.’ Hij praat te hard. Opnieuw worden er geërgerde blikken in zijn richting geworpen. Hij ziet ze niet. ‘Laat me gaan.’ Hij duwt Lia’s hand van zijn arm. ‘Ga jij maar koffiedrinken. Ik red me wel.’

‘Ik ga met je mee,’ zegt ze vastbesloten. Hij

wil er iets tegen inbrengen, maar als hij haar gezicht ziet, slikt hij zijn woorden in. Haar hand grijpt de zijne. Samen lopen ze de begraafplaats af.

Er slingeren studieboeken op tafel en op de oude leren bank, die Yannick met een grijze grand foulard weer toonbaar heeft gemaakt. Lia zet koffie in de keuken. Begin dit jaar heeft hij deze kleine naoorlogse woning in de binnenstad van Zwartburg gehuurd met het vooruitzicht dat hij er op een dag samen met Lia zal wonen. In de warmte komt hij langzaam maar zeker tot zichzelf. Hij leunt achterover op de bank. Het plantenbakje op tafel heeft zijn beste tijd gehad. Lia moppert altijd dat hij zijn planten vaker van water moet voorzien en dat hij een echte ongezellige mannenhuishouding voert. Zelf voelt hij zich hier thuis. Hij trekt zijn voeten onder zich op de bank en kijkt toe hoe Lia de mokken koffie op tafel zet, wat boeken aan de kant schuift en naast hem op de bank gaat zitten. Ze heeft haar keurige paarse jurkje met paisley dessin verruild voor een makkelijke spijkerbroek en comfortabele felrode coltrui. Haar lange donkerblonde haren golven over haar smalle rug.